

θέσης ότι το δύσκολο λαϊκισμός-εκουγχρονισμός τέμνει όλα τα ελληνικά κόμματα και ότι συνεπώς οι «εκουγχρονιστές» του

ΠΑΣΟΚ και οι «εκουγχρονιστές» της Δεξιάς δεν έχουν ουσιαστικές διαφορές.

7. Υπογραμμίσουμε τον όρο «σχετική» για δύο λόγους. Πρώτον, και σ' ανάθεση με μία ορισμένη τάση στη μαρξιστική ιστοριογραφία και θεωρία, η καπιταλιστική ανάπτυξη –και, άρα, επανάσταση– ως καθαυτή διαδικασία δεν έχει τέλος. Δεύτερον,

πρόκειται πάντα για μία σχετική διαδικασία αν τεθεί σε συγκριτικό πλαίσιο. Όσο και να «ολοκληρωθεί» η αστική επανάσταση στην Ελλάδα, είναι ποτέ δυνατόν να φτάσει το «βαθμό ολοκλήρωσης» της Ιαπωνίας;

8. Θεωρούμε εδώ περσιτό να τονίσουμε ότι τους γρηγορότερους ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ τους γνώρισε η Ελλάδα τα χρόνια της δικτατορίας.

Ηλίας Ιωακείμογλου

Η δημοσιονομική πολιτική, μια πολιτική ύφεσης και ανεργίας

Οι ανάγκες του προεκλογικού αγώνα το θέλησαν, το σοσιαλιστικό κόμμα να επιδοθεί σε μια αγωνιώδη προσπάθεια πειθούς των εργαζόμενων τάξεων σχετικά με την πρωτοτυπία της οικονομικής του πολιτικής. Το πιστοποιητικό, μάλιστα, της διαφοροποίησης της εν λόγω πολιτικής –σε σύγκριση με αυτή της ΝΔ– ήταν η αναγγελία μιας εισοδηματικής πολιτικής που προστατεύει την αγοραστική δύναμη των μισθών και μιας δημοσιονομικής πολιτικής που προστατεύει το Κράτος Πρόνοιας.

Αφού το ΠΑΣΟΚ έπεισε τις εργαζόμενες τάξεις, αναγκάζεται ως κυβέρνηση, και μάλιστα σε τακτά χρονικά διαστήματα, να «δίνει εξετάσεις» στο συνασπισμό εξουσίας της Ελλάδας και στις ηγεμονικές δυνάμεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εξετάσεις έχουν ως

σκοπό να αποδείξουν ότι η πολιτική της κυβέρνησης είναι μια σώφρων πολιτική, δηλαδή μια πολιτική που δεν θέτει σε κίνδυνο, όχι το κεφαλαιοκρατικό σύστημα (διότι, περί αυτού, κανείς δεν διατηρεί αμφιβολίες), αλλά τη νεοφιλελεύθερη πολιτική.

Και, όπως όλοι γνωρίζουμε, η κυβέρνηση έπεισε και δικαίως, διότι ήταν ειλικρινής: μπορεί η πολιτική της να περιέχει μια κάποια δόση κοινωνικής ευαισθησίας, μπορεί πράγματι να στοχεύει στη διατήρηση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζόμενων τάξεων, μπορεί πράγματι να θέλει να αποκαταστήσει τις ζημιές που έχει υποστεί το ΕΣΥ από την επίθεση της «άγριας συμμορίας» του Στέφανου Μάνου, αλλά εξακολουθεί να κινείται μέσα στα όρια που καθορίζει ο σημερινός συσχετισμός ταξικών δυνάμεων, δηλαδή μέσα στο

αυτάκι του κυρίαρχου οικονομικού δόγματος - του μονεταρισμού.

Η νίκη του μονεταρισμού επάνω στα άλλα ρεύματα της οικονομικής ιδεολογίας, ιδιαίτερα στους κόλπους του διευθυντικού πολιτικού προσωπικού και των διεθνών οργανισμών είναι τέτοιας έκτασης, ώστε η "συζήτηση περί την οικονομία" διεξάγεται πλέον με όρους καθαρά νομισματικούς: δημόσια ελλείμματα, πληθωρισμός και προσφορά χρήματος, συναλλαγματική ισοτιμία, επιτόκια, μισθοί, μετοχές, ομόλογα και έρεος...

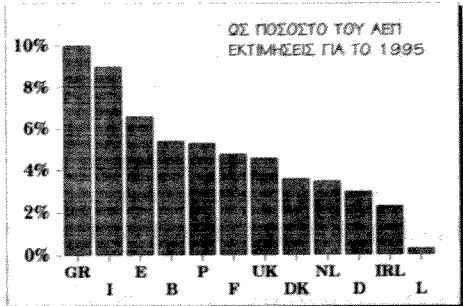
Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ κινείται και αυτή μέσα στα πλαίσια της κυρίαρχης νομισματικής (μονεταριστικής) λογικής: το γεγονός ότι προτίθεται να υπερασπιστεί ορισμένα από τα άμεσα συμφέροντα των λαϊκών τάξεων (εισόδημα + Κράτος Πρόνοιας) δεν σηματοδοτεί μια άλλη πολιτική, αλλά απλώς μια συμπίκνωση αντιτιθέμενων ταξικών συμφερόντων στο εσωτερικό του Κράτους, η οποία αφήνει άθικτη, τουλάχιστον «στον πυρήνα» της, την οικονομική πολιτική της προηγούμενης κυβέρνησης. Η συνέχεια της πολιτικής των δύο κυβερνήσεων φαίνεται και στη δημοσιονομική διαχείριση.

1. Η κατάσταση

Η προσπάθεια περιστολής των δημόσιων ελλειμμάτων, από το 1990 και μετά, έχει παράγει πρωτογενή πλεονάσματα και έχει μειώσει σημαντικά την απόσταση του συνολικού ελλείμματος της Ελλάδας από το μέσο ευρωπαϊκό όρο. Εάν οι προβλέψεις για το 1995 επαληθευτούν, τα δημόσια ελλείμματα

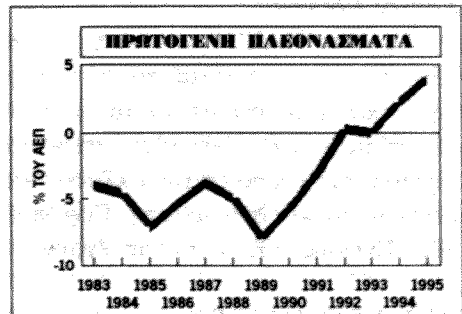
της Ελλάδας θα παραμένουν μεν σε επίπεδα αρκετά υψηλότερα από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά θα είναι παρόμοια με αυτά της Ιταλίας

ΔΑΝΕΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

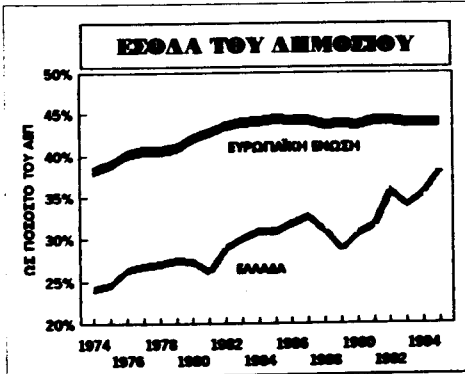

(περίπου 10%). Δεν θα είναι τότε καθόλου υπερβολική η διαπίστωση ότι, στη διάρκεια της περιόδου 1990-1995, η Ελλάδα έκανε σημαντικά βήματα στην κατεύθυνση της δημοσιονομικής πειθαρχίας και τους στόχους του Μάαστριχτ.

Το έλλειμμα της Ελλάδας θα ανέλθει, κατά το 1994, στο 12,5% του ΑΕΠ, έναντι 9,5% της Ιταλίας και 5,5% της ΕΕ (απόσταση, αντίστοιχα, 3% και 7%). Εάν επιτευχθούν οι στόχοι του προϋπολογισμού για το 1995, η απόσταση της Ελλάδας από την Ιταλία θα περι-

οριστεί στο 0,8% και από το μέσο όρο της ΕΕ στο 5%. Η πρόοδος που έχει επιτευχθεί από τις αρχές της δεκαετίας είναι αξιοσημείωτη: κατά το έτος 1990, το έλλειμμα της Ελλάδας ήταν μεγαλύτερο από το μέσο όρο της ΕΕ κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες.

Η σύγκλιση της Ελλάδας προς τις μέσες επιδόσεις της ΕΕ είναι εμφανής και στα δημόσια έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Τα εν λόγω έσοδα παρουσιάζουν μακροχρόνια άνοδο, με εξαίρεση την περίοδο 1988-1989, κατά την οποία παρουσίασαν δραστηκή μείωση. Στην περίπτωση της ΕΕ, αντιθέτως, τα δημόσια έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ έχουν σταθεροποιηθεί στα επίπεδα του 43%, με αποτέλεσμα, η διαφορά της Ελλάδα από το μέσο κοινοτικό όρο να μειώνεται.

Τι σημασία έχουν, όμως, αυτές οι διαπιστώσεις:

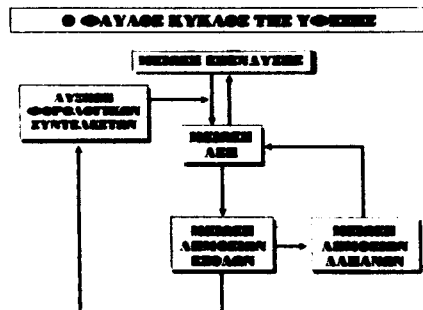
• Πρώτα απ' όλα, ότι η περιοριστική δημοσιονομική πολιτική έχει αρχίσει να προσεγγίζει τους στόχους της. Η μη αναγνώριση αυτού του γεγονότος εκ μέρους των επίσημων αναλυτών του κρατικού μηχανισμού (των Υπουργείων και των Πανεπιστημίων) αλλά και εκ μέρους

των ΜΜΕ, των εργοδοτικών συνδικαλιστικών οργανώσεων και λοιπών ιδιωτικών ιδεολογικών μηχανισμών, αποτελεί απλώς ένα μέσο περαιτέρω πίεσης επί των εργαζόμενων τάξεων για την απόσπαση της συναίνεσής τους στη συνέχιση της ίδιας πολιτικής.

Δεύτερον, ότι η οικονομική δραστηριότητα περιοσιτέλλεται, η αναπτυξιακή διαδικασία ανακόπτεται και η απασχόληση μειώνεται.

2. Μια πολιτική ύφεσης

Η επένδυση έχει αναγορευθεί, στις ημέρες μας, στο μόνο αποδεκτό κινητήρα της οικονομίας. Αναμένεται, δηλαδή, από την αύξηση των επενδύσεων να προκληθεί η επιθυμητή αύξηση του προϊόντος. Στη σχέση επένδυσης και ΑΕΠ, παρεμβαίνει, όμως, ο μέσος φορολογικός συντελεστής: όσο μεγαλύτερος είναι αυτός ο συντελεστής, τόσο μικρότερη είναι η ευνοϊκή επίδραση της επένδυσης στο προϊόν και τόσο περισσότερο ευνοείται η ύφεση.

Αλλά και η ύφεση τείνει, με τη σειρά της, να αυξήσει το μέσο φορολογικό συ-

ντελεστή: Η μείωση του προϊόντος συνοδεύεται, αναγκαστικά, από μείωση των φορολογικών εσόδων και, συνακόλουθα, από διεύρυνση των δημόσιων ελλειμμάτων (και του δημόσιου χρέους). Η κυβέρνηση –εφόσον είναι αποφασισμένη να αντιμετωπίσει τα ελλείμματα αυτά χωρίς νομισματική χρηματοδότηση, χωρίς έκδοση καινούργιου χρήματος– είναι αναγκασμένη να προχωρήσει σε μείωση των δημόσιων δαπανών ή/και αύξηση του μέσου φορολογικού συντελεστή.

Ευνοεί, έτσι, την ύφεση, δηλαδή την αρχική αιτία της μείωσης των φορολογικών εσόδων. Εγκαθίσταται, με τον τρόπο αυτό, ένας «φαύλος κύκλος της ύφεσης», που συνδέει το μέσο φορολογικό συντελεστή και το ΑΕΠ με αρνητικό τρόπο: η μείωση του ΑΕΠ προκαλεί μια αύξηση της φορολογικής πίεσης επί της οικονομικής δραστηριότητας και μια περαιτέρω μείωση της παραγωγής, η οποία, με τη σειρά της, ευνοεί μια ακόμη μεγαλύτερη αύξηση του μέσου φορολογικού συντελεστή και ούτω καθ' εξής.

Αυξάνεται, έτσι, ο κίνδυνος να ενισχυθεί η χρόνια τάση της ελληνικής οικονομίας να παραμένει καθηλωμένη στην ύφεση.

Το φαινόμενο της επίδρασης της ύφεσης επάνω στη διεύρυνση των δημόσιων ελλειμμάτων δεν είναι ξένο στην οικονομική φιλοσοφία, που κατασκευάσε, ειδικά για την ερμηνεία του, την έννοια των *Αυτόματων Σταθεροποιητών*:

Σε συνθήκες ύφεσης, η επιβράδυνση ή η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας “αποξηραίνει” τις πηγές των

δημόσιων εσόδων (όπως το φόρο εισοδήματος που μειώνεται με την πώση του Εθνικού Εισοδήματος, το ΦΠΑ με τη συρρίκνωση της Προστιθέμενης Αξίας κλπ.). Τα πραγματικά έσοδα είναι μικρότερα από τα προϋπολογισθέντα, ενώ οι δαπάνες εξακολουθούν να είναι συγκριτικά μεγάλες, είτε επειδή είναι ανελαστικές είτε επειδή ορισμένες από αυτές αυξάνονται εξαιτίας της ίδιας της ύφεσης (επιδόματα ανεργίας, ενίσχυση των κλάδων, επιχειρήσεων ή περιοχών που βρίσκονται σε κρίση...). Έτσι, το έλλειμμα διογκώνεται σε περιόδους ύφεσης, και λειτουργεί ως Αυτόματος Σταθεροποιητής της Ύφεσης: εν ολίγοις, εμποδίζει τις πιο αρνητικές πλευρές της να εκδηλωθούν με ιδιαίτερη βιαιότητα.

Από αυτή την άποψη, είναι ένα ευτύχημα ότι η λειτουργία της καπιταλιστικής οικονομίας εξακολουθεί να είναι σε μεγάλο βαθμό κείνσιανή και να διατηρεί τέτοιου είδους προστατευτικούς μηχανισμούς απέναντι στο δυναμισμό της οικονομικής ύφεσης.

Και για να καταλήξουμε, η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης όχι απλώς δεν εμπίπτει στην κατηγορία του “αριστερού κείνσιανισμού”, αλλά ούτε καν στην κατηγορία του κείνσιανισμού εν γένει: αναλαμβάνει την υποχρέωση να περιστέλλει τα δημόσια ελλείμματα, δηλαδή μια από τις κύριες συνιστώσες της ενεργού ζήτησης εν καιρώ ύφεσης της καπιταλιστικής οικονομίας. Τείνει έτσι να βυθίσει την ελληνική οικονομία στην ύφεση και να αυξήσει παραπέρα την ανεργία.